

Vergaderjaar 1988–1989

18 998

Aanvulling van de overgangswet Nieuw Burgerlijk Wetboek (Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 NBW elfde gedeelte)

Nr. 7

EINDVERSLAG

Vastgesteld 26 april 1989

Na kennisneming van de memorie van antwoord en de nota van wijziging zijn in de vaste Commissie voor Justitie¹ nog verschillende vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Onder het voorbehoud dat de regering deze tijdig zal hebben beantwoord, achtte de commissie de openbare beraadslaging over dit wetsvoorstel genoegzaam voorbereid.

Algemeen

1. Gaarne stelde de commissie voorop dat zij met belangstelling en waardering heeft kennis genomen van de reactie van de minister op de door haar in het voorlopig verslag naar voren gebrachte vragen en suggesties. In dit verband sprak zij met name haar waardering uit voor het feit dat de minister gehoor heeft gegeven aan haar pleidooi voor het opnemen van een bepaling waarin expliciet de onmiddellijke werking van de Boeken 3–8 nieuw BW als uitgangspunt wordt aanvaard (artikel 68a, lid 1). Tevens verklaarde zij de nieuwe opzet van de regeling m.b.t. de verjarings- en vervaltermijnen (artikelen 72 en 73) en die m.b.t. de geldigheid, nietigheid en vernietigbaarheid van rechtshandelingen (artikel 79–81) als een belangrijke verbetering te beschouwen mede vanuit een oogpunt van toegankelijkheid en eenvoudige toepasbaarheid.

Daarbij tekende zij aan bij de artikelsgewijze bespreking nader op de (redactie van de) betreffende bepalingen in te zullen gaan.

2. Naar aanleiding van het antwoord van de bewindslieden op de vraag van de commissie naar het tijdstip van inwerkingtreden van de onderhavige invoeringswet merkten de leden van de fractie van de P.v.d.A. het volgende op. De leden van de fractie hebben vernomen dat de rechtspraak zich zorgen maakt over het optimisme dat er op het ministerie leeft ten aanzien van de lasten die de invoering van het nieuwe BW voor de rechtspraak met zich mee zal brengen: de lasten voor de rechterlijke macht zouden veel groter zijn dan het ministerie verwacht. De hier aan het woord zijnde leden vroegen de minister naar diens huidige opvattingen omtrent de consequenties van de invoering voor de rechterlijke macht. In dit verband stelden zij met name de volgende vragen: hoe verloopt het overleg met de rechterlijke macht over de maatregelen die noodzakelijk zijn om een soepele invoering te garan-

¹ Samenstelling:

Leden: Haas-Berger (PvdA), Stoffelen (PvdA), Kosto (PvdA), voorzitter, Roethof (PvdA), De Kwaadsteniet (CDA), Stemerdink (PvdA), Gualthérie van Weezel (CDA), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Van der Burg (CDA), Schutte (GPV), Krajenbrink (CDA), Korthals (VVD), Wiebenga (VVD), Laning-Boersema (CDA), Dijkstal (VVD), Vermeend (PvdA), Kohnstamm (D66), Wolffensperger (D66), ondervoorzitter, Swildens-Roozendaal (PvdA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Van Traa (PvdA), Van de Camp (CDA), Biesheuvel (CDA).
Plv. leden: Ter Veld (PvdA), Jabaaij (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Koetje (CDA), Hageman (PvdA), Borgman (CDA), Hermans (VVD), De Hoop Scheffer (CDA), J. T. van den Berg (SGP), Vreugdenhil (CDA), De Grave (VVD), Te Veldhuis (VVD), Wolters (CDA), Van Es (PSP), Alders (PvdA), Eisma (D66), Groenman (D66), Van der Vaart (PvdA), Doelman-Pel (CDA), Lankhorst (PPR), Van der Heijden (CDA), Leerling (RPF).

deren? Welke kosten brengt de hele operatie naar verwachting met zich mee? Daarbij tekenden zij aan invoering van het nieuwe BW zonder overeenstemming met de rechterlijke macht niet goed denkbaar te achten gezien de reeds bestaande werklast en het feit dat een goed functionerend rechterlijk apparaat een essentiële voorwaarde is in een rechtsstaat.

Titel 3 Algemene overgangsbepalingen in verband met de Boeken 3-8

Artikel 68a

Onder verwijzing naar haar hiervoor reeds kenbaar gemaakte instemming met de onderhavige bepaling, maakte de commissie nog de volgende redactionele kanttekening. Zou het wellicht aanbeveling verdienen de zinswending «is voldaan aan de daarin voor een rechtsgevolg gestelde vereisten» te vervangen door de zinswending «is voldaan aan de door de wet voor het intreden van een rechtsgevolg gestelde vereisten»?

Artikel 69

Met de nieuw voorgestelde formulering voor de bepaling inzake «de eerbiediging van verkregen rechten» kon de commissie in beginsel instemmen. Wel rezen daarbij de volgende vragen die de commissie gaarne beantwoord zou zien.

a Is de zinswending «met betrekking tot een vermogensrecht» in de aanhef van de onderhavige bepaling niet overbodig? Is bedoelde zinswending wellicht zelfs minder juist in verband met de bepaling onder letter d nu daar wordt bepaald dat er (in het daar bedoelde geval) geen vorderingsrecht kan ontstaan, zodat er juist bij het onder d genoemde geval geen sprake van lijkt te zijn dat de wet «met betrekking tot een vermogensrecht» van toepassing wordt?

b Waarom wordt in de bepaling onder letter d alleen gesproken over «*feiten* die de wet daarvoor vereist» en niet over «*vereisten* die de wet daarvoor stelt»? Heeft de minister in het kader van artikel 68 a juist niet uiteengezet dat het erom gaat dat een rechtsregel een rechtsgevolg toekent wanneer is voldaan aan de vereisten die deze rechtsregel daartoe stelt en dat het begrip *feiten* in dit verband te eng is omdat het slechts een categorie is van het ruimere begrip *vereisten*? (Zie de memorie van antwoord, blz. 2, vierde alinea).

c Is de veronderstelling juist dat de regeling van artikel 81 (bekrachtiging) die van de bepaling onder letter d opzij kan zetten?

Artikel 71

Daarop vroeg de fractie van de P.v.d.A. of het wellicht de voorkeur zou kunnen verdienen de zinswending «tenzij zulks niet in overeenstemming zou zijn met de strekking van het beding» te vervangen door «voorzover zulks in overeenstemming zou zijn met de strekking van het beding». Daarbij tekende de hier aan het woord zijnde fractie aan dat in de door haar voorgestelde redactie wellicht iets duidelijker tot uitdrukking komt dat de kenbare bedoeling van de partijen voorop dient te staan. In dat verband verwees zij naar de opmerking van de minister dat het zaak is allereerst na te gaan wat partijen met haar verwijzing zullen hebben bedoeld (memorie van antwoord, blz. 8, tweede alinea). Tevens tekende zij aan dat bij haar de indruk bestond dat met de voorgestelde redactionele wijziging ook tegemoet gekomen kan worden aan de bezwaren van de Commissie Overgangsrecht van de Koninklijke Notariële Broederschap. (Zie omtrent genoemde bezwaren het voorlopig verslag, blz. 5 onder nr. 4, en de memorie van antwoord blz. 8 onder nr. 2 t/m 4.)

Artikel 74

1. Vervolgens nam de commissie kennis van de uitvoerige nadere uiteenzetting van de minister met betrekking tot het tweede lid van de onderhavige bepaling, en van de weerlegging van de met name door het Nederlands Genootschap van Bedrijfsjuristen naar voren gebrachte bezwaren. Daarbij onderstreepte zij dat ook de minister nogmaals naar voren brengt dat het aantal gevallen waarin het materiële recht in lopende procedures bij aanvaarding van het beginsel van de onmiddellijke werking van de nieuwe wet zal veranderen, heel gering zal zijn mede gezien het beginsel van «de eerbiediging van verkregen rechten» (artikel 69) en de regels van de artikelen 182 en 173, lid 2, die de oude wet van toepassing doen blijven in de procedures die nu juist in het vermogensrecht verreweg het meest voorkomen n.l. die betreffende wanprestatie en schadevergoeding uit onrechtmatige daad. (Terzijde merkte zij nog op de door de minister «ter bepaling van de gedachten» gegeven voorbeelden van de gevolgen van onmiddellijke werking in lopende procedures verhelderend te achten.)

Tevens nam de commissie in aanmerking dat door de minister het volgende wordt aangetekend. In het opstel van W. Snijders in de Haardt-bundel is niet gepleit voor een eerbiedigende regel zonder tegelijkertijd op substantiële punten voor onmiddellijke werking te kiezen; daarbij wordt de onmiddellijke werking met name voorgesteld voor rechtsgevolgen van feiten die na de inwerkingtreding voorvallen en voor de uitoefening van bevoegdheden die de nieuwe wet toekent; ook bij aanvaarding van de onmiddellijke werking gaat het meestal nu juist om die twee terreinen voor wat de toepasselijkheid van de nieuwe wet betreft nu het materiële recht in lopende procedures ook bij onmiddellijke werking in weinig gevallen zal veranderen (zoals eerder bleek).

Daarop concludeerde zij met de minister dat het praktische verschil tussen een gematigd eerbiedigingsstelsel en een gematigd stelsel van onmiddellijke werking niet groot is.

Nu een gematigd eerbiedigingsstelsel zeker niet eenvoudiger is dan een gematigd stelsel van onmiddellijke werking en het eerste stelsel ook in het door de minister met de praktijk gevoerde overleg blijkbaar geen brede instemming heeft verkregen, kwam de commissie – alles overwegende – tot de slotsom dat inderdaad ook voor lopende gedingen vastgehouden moet worden aan het formele uitgangspunt van de onmiddellijke werking. Daarbij nam zij in aanmerking dat ook de «commissie Sillevius Smit» van de Nederlandse Orde van Advocaten en een meerderheid van de «werkgroep Sluijter» van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak zich hebben uitgesproken voor de onmiddellijke werking.

2. Met het (naar aanleiding van een suggestie van H. Stein) nieuw ingevoegde derde lid stemde de commissie in.

Wel vroeg zij nog of de minister voor alle duidelijkheid kan bevestigen dat een geding «in staat van wijzen» is indien beide partijen onder overlegging van de gedingstukken vonnis c.q. arrest hebben gevraagd.

Tevens zag zij gaarne de vraag beantwoord wat rechtens is indien de rechter «tot voortzetting van het geding beslist»; daarbij ging het haar met name om de vraag of de eindbeslissing die de rechter naast de beslissing tot voortzetting kan geven, naar oud recht dient te geschieden.

Titel 4 Overgangsbepalingen in verband met Boek 3

Artikel 76

Daarop werd gesuggereerd dat de zinswending «en gelden zolang beslag of executie duren, tot aan de levering aan de koper als onroerend» wellicht beter vervangen zou kunnen worden door de zinsnede: «en gelden als onroerend zolang beslag of executie duren, doch slechts tot aan de levering aan de koper». De indruk bestond dat de

hier voorgestelde wijziging iets duidelijker tot uitdrukking brengt wat met de onderhavige bepaling wordt bedoeld.

Artikel 81

Bovendien was de commissie voorshands van oordeel dat het derde lid van de onderhavige bepaling wellicht beter als volgt geredigeerd zou kunnen worden: «Inmiddels verkregen rechten van derden behoeven aan bekrachtiging niet in de weg te staan mits zij worden geëerbiedigd». Daarbij tekende zij aan dat de hier voorgestelde redactie beter tot uitdrukking laat komen dat de onderhavige bepaling een uitzondering is op de eerste zin van het derde lid (en niet zozeer op het eerste en tweede lid). Voorts achtte zij het van belang dat in haar voorstel wordt aangesloten bij het derde lid van artikel 3.2.20, waaraan de onderhavige bepaling is ontleend.

Artikel 88

Voorts stelde de commissie de volgende vragen. Blijkt wel voldoende duidelijk uit het eerste lid van de onderhavige wettekst wat geldt na afloop van het jaar dat het tweede lid van artikel 2014 «oud» BW van toepassing blijft indien het derde lid van artikel 3.4.2.3a van toepassing is? Verdient het in verband met het voorgaande geen aanbeveling de zinswending «tenzij lid 3 van dat artikel van toepassing is» te vervangen door een zinsnede in de volgende trant «zij het dat lid 3 van dat artikel van toepassing is»? Wat geldt nu indien de termijn van 3 jaar van artikel 2014 binnen een jaar na de inwerkingtreding afloopt; op welke grond gaat de zaak dan over op de verkrijger?

Artikel 104

Vervolgens memoreerde de commissie dat zij in haar voorlopig verslag (blz. 12, eerste alinea) heeft opgemerkt de indruk te hebben dat de onderhavige regeling een te vergaande inbreuk op de rechten van de hoofdgerechtigde maakt nu deze door de enkele inwerkingtreding van de nieuwe wet zijn recht op teruggave van soortgelijke zaken als de verbruikte verliest. Zij stelde tevens vast dat de minister daarop voor geld dat bij de inwerkingtreding niet in afgescheiden vorm in het vermogen van de vruchtgebruiker aanwezig is, wel een verplichting tot teruggave heeft voorgesteld en dat hij de regeling voor het overige handhaaft. Daarbij tekende zij aan dat de minister ter nadere toelichting aanvoert (memorie van antwoord, blz. 23 onder artikel 104) dat de huidige verplichting tot teruggave weinig gelukkig is aangezien niet valt in te zien waarom voor de verbruikbare zaken (zoals levensmiddelen en brandstoffen) een ander regime (te weten een verplichting tot teruggave) zou moeten gelden dan voor zaken die aan slijtage onderhevig zijn en op den duur waardeloos worden (geen verplichting tot teruggave van zaken in dezelfde staat).

Deze nadere toelichting kon de commissie voorshands niet overtuigen; het feit dat de huidige regeling wellicht weinig gelukkig is nam in haar ogen niet weg dat de rechten van de hoofdgerechtigde door de onderhavige bepaling te vergaand worden gekort nu de hoofdgerechtigde door de enkele inwerkingtreding van de nieuwe wet zijn recht op teruggave verliest terwijl hij bij het verlenen van het vruchtgebruik op het recht op teruggave mocht rekenen.

Overigens zag de commissie gaarne nader toegelicht wat in het voorstel van de minister rehtens is indien het in vruchtgebruik gegeven geld bij het in werking treden van de wet wel in afgescheiden vorm in het vermogen van de vruchtgebruiker aanwezig is.

Artikel 110

Daarop werd gevraagd of de eerste en de tweede zin van de onderhavige bepaling niet beter op elkaar zouden aansluiten indien in de tweede zin het woord «niettemin» ingevoegd zou worden tussen de woorden «is» en «van toepassing».

Artikel 115

Na kennisneming van de nadere toelichting van de minister kon de commissie zich vinden in het voorstel van de minister de nieuwe regeling met betrekking tot het huurbeding een uitgestelde werking van drie jaar te verlenen.

Titel 6 Overgangsbepalingen in verband met Boek 5

Artikel 150

Voorts werd gevraagd of de minister kan onderschrijven dat de recht-hebbende die een zogenaamd «oud zakelijk recht» inschrijft binnen drie jaar alle inschrijfbaar feiten met betrekking tot dat recht moet inschrijven wil hij niet het risico lopen dat derden-verkrijgers ten koste van hem tegen de niet-ingeschreven feiten worden beschermd.

Artikel 163

Evenzo werd bij de onderhavige bepaling gevraagd of de minister kan onderschrijven dat de rechthebbende die een door bestemming of herleving ontstane erfdienstbaarheid inschrijft, binnen drie jaar alle inschrijfbaar feiten met betrekking tot die erfdienstbaarheid moet inschrijven wil hij niet het risico lopen dat derden-verkrijgers ten koste van hem tegen niet-ingeschreven feiten worden beschermd.

Titel 7 Overgangsbepalingen in verband met Boek 6

Artikel 182

Het uitvoerige antwoord van de minister en de bij nota van wijziging voorgestelde aanvulling van artikel 173 in aanmerking nemende, stemde de commissie in met de conclusie van de minister dat er bij de wanprestatie wel doch bij de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad geen klemmende redenen zijn om af te wijken van de algemene regel dat oud recht van toepassing is indien bij de inwerkingtreding alle vereisten zijn vervuld die de wet voor het intreden van een rechtsgevolg stelt, en dat nieuw recht van toepassing is indien zulks niet het geval is. Zij onderschreef de stelling dat er met andere woorden geen redenen zijn om – naar analogie van de voor de wanprestatie voorgestelde regel – voor de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad te bepalen dat het tijdstip waarop de onrechtmatige daad is gepleegd beslissend is voor de vraag of oud dan wel nieuw recht van toepassing is (waarbij oud recht van toepassing is indien de daad voor de inwerkingtreding en nieuw recht indien de daad na de inwerkingtreding is gepleegd). Daarbij onderkende zij dat de rechtszekerheid integendeel juist gebiedt om bij de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad aan voormelde hoofdregel vast te houden; dit, omdat juist in die gevallen waarin het tijdstip van de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust en het tijdstip waarop de schade is ingetreden of bekend geworden aanmerkelijk uiteen liggen, het precieze tijdstip van de gebeurtenis moeilijk te achterhalen zal zijn doch het tijdstip waarop de schade is ingetreden of bekend geworden, naar verhouding juist gemakkelijker. Daarbij erkende zij dat het juist om genoemde gevallen gaat bij de vraag of in afwijking van de algemene regel bepaald moet worden dat beslissend is het tijdstip waarop de daad is gepleegd, nu er immers geen overgangsrechtelijke problemen rijzen indien alle vereisten ongeveer tegelijkertijd zijn vervuld.

Artikel 191

1. Met instemming begroette de commissie het voorstel de periode waarin aan afdeling 6.5.2A uitgestelde werking wordt verleend, terug te brengen van drie naar één jaar.

Wel vroegen de leden van de fractie van de P.v.d.A. of er eigenlijk nog aanleiding is een overgangsbepaling als de onderhavige op te nemen gezien de tijd die nog resteert tot het moment van invoering van Boek 6.

2. Tevens werd voor alle duidelijkheid nog het volgende gevraagd. Is het bij de regeling van het tweede lid onverschillig op welke grond de nietigheid of vernietigbaarheid naar oud recht bestond? Moet in de redactie van het tweede lid geen rekening gehouden worden met het geval dat naar oud recht de goede trouw aan een beroep op het beding in de weg stond?

Titel 8 Overgangsbepalingen in verband met Boek 7

Artikel 196

1. De commissie stemde eveneens gaarne in met het voorstel de periode waarin aan titel 7.1 uitgestelde werking wordt verleend, terug te brengen van drie naar één jaar.

Ook hier vroegen de leden van de fractie van de P.v.d.A. of er eigenlijk nog wel aanleiding is voor een overgangsbepaling als de onderhavige gezien de tijd die nog resteert tot de invoering van Boek 6.

2. Tot slot stelde de commissie nog de volgende vragen. Is afdeling 7.1.8 ook van toepassing op het recht van reclame dat na de inwerking-treding wordt uitgeoefend in verband met een tekortschieten in de nakoming die vóór de inwerkingtreding plaats vond? Zo ja, waarom wordt dan voor het recht van reclame afgeweken van de hoofdregel van artikel 182?

De voorzitter van de commissie,
A. Kosto

De bijzonder griffier van de commissie,
C. L. de Vries Lentsch-Kostense